

Yttrande

Arbetsmarknadsdepartementet

2025-07-10

A2025/00432**Frihet från våld, förtryck och utnyttjande - En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter SOU 2025:28**

Trajosko Drom har ombetts lämna synpunkter på utredningen SOU 2025:28

Sammanfattning

Trajosko Drom välkomnar betänkandet och de långsiktiga ambitionerna att stärka arbetet mot våld, förtryck och utnyttjande. Vi tillstyrker i huvudsak utredningens samlade strategi och förslag om samordning, styrning och kunskapsutveckling, men ser behov av ytterligare förtydliganden och förstärkningar kring minoritets- och barnperspektiv, civilsamhällets roll samt särskilda insatser mot hedersrelaterat våld. Vi vill betona vikten av att minoriteters, såsom romska kvinnors och flickor, erfarenheter tydligt inkluderas i både strategiarbete, implementering och uppföljning. Vi lämnar också förslag till ytterligare förstärkningar och förtydliganden vad gäller bland annat indikatorer, civilsamhällets roll och tillgång till stöd för särskilt utsatta grupper.

2. Utredningens uppdrag och arbete

Vi ser positivt på att utredningen arbetat med bred dialog, men vill understryka behovet av att nationella minoriteters organisationer involveras systematiskt både i fortsatt utvecklingsarbete och i implementeringsfasen. Förtroendeklyftor mellan myndigheter och marginaliserade grupper måste erkännas och hanteras aktivt.

8. Förslag för effektivare styrning genom stärkt samordning och samverkan*Tillstyrks med förtydliganden*

Vi stödjer förslaget om ett nationellt samordningscentrum vid Jämställdhetsmyndigheten och långsiktiga uppdrag för flera myndigheter. Det är dock avgörande att det i styrningen tydliggörs hur erfarenheter och kunskap från minoriteter, såsom romska kvinnor och flickor, ska tas tillvara, både genom representation och riktade konsultationer. Det krävs också att samverkan med civilsamhället ges långsiktiga och hållbara villkor, och att organisationer med erfarenhet av att möta utsatta ges reella möjligheter att bidra i det praktiska arbetet, och att dialog och partnerskap med minoritetsorganisationer säkerställs.

10. Strategi och handlingsplan för hedersrelaterat våld och förtryck

Avstyrks i nuvarande form.

Vi avstyrker förslaget om att hedersrelaterat våld och förtryck ska integreras i en sammanhållen nationell strategi och handlingsplan. Vi ser att denna typ av våld har särskilda normstrukturer, kollektiv dynamik och långtgående konsekvenser för flickors och kvinnors rättigheter som kräver en egen strategi och handlingsplan.

Vi anser att det är avgörande att det tas fram ett särskilt mål, en separat strategi och en särskild handlingsplan för hedersrelaterat våld och förtryck. Sådana insatser måste utformas i nära samarbete med berörda grupper och på ett sätt som motverkar stigmatisering eller stereotypisering. Vi ser positivt på att särskild expertis och erfarenhet inom området tas tillvara och att det sker kontinuerlig utvärdering av effekterna för särskilt utsatta grupper.

11. Strategins utgångspunkter och strategiska områden

Tillstyrks med tillägg.

Vi instämmer i att arbetet ska vara rättighetsbaserat och kunskapsbaserat, men vill understryka vikten av att erfarenhetsbaserad kunskap, särskilt från civilsamhälle och minoritetsorganisationer, ges utrymme. Att utveckla ny kunskap och metoder tillsammans med dem som har direkt erfarenhet av våld och förtryck är avgörande för att insatser ska bli träffsäkra och relevanta. Vi vill också betona att barnperspektivet behöver genomsyra alla delar av arbetet så att barns rätt till skydd blir reell i praktiken, oavsett bakgrund. Vi vill vi betona att *rättighetsbaserade insatser* måste innebära ett tydligt intersektionellt perspektiv, där minoritetskvinnors rättigheter till skydd och stöd särskilt uppmärksammas. Vi efterlyser skrivningar om behovet av särskilda utbildningsinsatser riktade till myndigheter om marginaliserade gruppers särskilda situation, om förtroendeklyftor, och om de hinder exempelvis romska kvinnor möter i kontakten med stödinsatser.

12. Nationell strategi och civilsamhällets roll

Tillstyrks med förstärkningar.

Vi stödjer en långsiktig och samordnad strategi mot våld, men det är viktigt att strategin säkerställer likvärdig tillgång till stöd och skydd oavsett etnicitet, kön, ålder eller bostadsort. Civilsamhällets roll bör formaliseras i såväl nationella som lokala handlingsplaner, och långsiktig samt öronmärkt finansiering måste säkerställas för att organisationer ska kunna vara en stabil part i arbetet. För romska kvinnors del är det särskilt viktigt att insatser utvecklas i dialog med våra egna organisationer, för att motverka förtroendeklyftor och göra stödet tillgängligt även för dem som traditionellt stått långt ifrån myndigheterna.

Vi vill påpeka vikten av att åtgärdsprogram och handlingsplaner tas fram i dialog med minoritetsorganisationer och utvärderas med särskild hänsyn till minoriteters situation. Det är särskilt viktigt att tillgången till stöd och skydd blir jämlik i hela landet, även för minoritetskvinnor och barn.

14. Uppföljning och indikatorer

Tillstyrks, med tillägg.

Vi ser positivt på utveckling av indikatorer och uppföljning, men rekommenderar att dessa även speglar minoritetsstatus och barns rätt till skydd. Uppföljningen bör omfatta tillgång till stöd och skydd, bemötande, och brottsoffers samt barns egna upplevelser, utöver kön, ålder och bostadsort. Det är också viktigt att indikatorer och statistik särskilt synliggör utsattheten hos marginaliserade grupper för att kunna vidta riktade åtgärder där det behövs som mest.

Civilsamhällets roll

Tillstyrks, men förstärk behovet av samverkan.

Det är avgörande att civilsamhällets organisationer, inklusive nationella minoriteters egna, ges långsiktiga förutsättningar och finansiering för att bidra till både förebyggande insatser, utbildning och stöd. Det bör tydligt framgå av styrning och instruktioner att minoritetsorganisationer ska bjudas in som fullvärdiga parter i både samordning och uppföljning.

Avslutande synpunkter och rekommendationer

Trajosko Drom tillstyrker förslaget till långsiktig och samlad strategi, men ser behov av ytterligare skärpning och förtydligande vad gäller minoritets- och barnperspektiv. Vi föreslår att:

- Civilsamhällets roll behöver stärkas, bland annat genom formaliserad samverkan och långsiktig finansiering.
- Uppföljningen bör utvecklas så att indikatorer visar faktisk tillgång till stöd för minoriteter, inklusive deras egna erfarenheter.
- Utbildning och metodutveckling bör utgå från samverkan med minoritetsorganisationer, så att förtroendeklyftor kan överbryggas och åtgärder blir mer träffsäkra.
- Arbetet ska genomsyras av ett intersektionellt barn- och minoritetsperspektiv, där barns och kvinnors rätt till skydd är i centrum, och där styrningen säkerställer att minoritetskvinnors behov tillgodoses på alla nivåer.
- En särskild nationell strategi och handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck bör tas fram, i nära dialog med berörda grupper och utan att förstärka stereotyper och föreställningar.